

Nr 54

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824); given Stockholms slott den 22 januari 1960.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824).

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Genom propositionen föreslås, att i livsmedelsstadgan införes bestämmelser om importförbud beträffande livsmedel innehållande tillsats som icke får förekomma i livsmedel, tillverkat inom landet. Stadgeändringen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1960.

Förslag

till

Kungörelse

om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824)

Härigenom förordnas, att 4 §, 99 § 1 mom., 100 § samt 108 § 1 och 3 mom. livsmedelsstadgan den 21 december 1951¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

4 §.

Såsom tillsats till livsmedel, som framställs eller beredes för avsalu, får, där annat ej framgår av bestämmelse i denna stadga, användas allenast vara eller ämne, som efter prövning i den ordning 5 § stadgar godkänts såsom tillsats för livsmedlet i fråga. Denna bestämmelse gäller dock icke tillsats, som användes vid tillredning av s. k. färdiglagad mat.

Godkännande, som i nästföregående stycke sägs, erfordras icke beträffande vara — annan än färgämne — som utvunnits ur djur eller växt genom torkning, värmebehandling, urlakning med vatten eller behandling av rent mekanisk natur, ej heller beträffande koksalt, socker och andra sockerarter, ättika och etylalkohol samt giffria essenser för lukt- eller smaksättning.

(Föreslagen lydelse)

4 §.

1 m o m. Såsom tillsats till livsmedel, som framställs eller beredes för avsalu, får, där annat ej framgår av bestämmelse i denna stadga, användas allenast vara eller ämne, som efter prövning i den ordning 5 § stadgar godkänts såsom tillsats för livsmedlet i fråga. Denna bestämmelse gäller dock icke tillsats, som användes vid tillredning av s. k. färdiglagad mat.

Godkännande, som i nästföregående stycke sägs, erfordras icke beträffande vara — annan än färgämne — som utvunnits ur djur eller växt genom torkning, värmebehandling, urlakning med vatten eller behandling av rent mekanisk natur, ej heller beträffande koksalt, socker och andra sockerarter, ättika och etylalkohol samt giffria essenser för lukt- eller smaksättning.

2 m o m. Livsmedel, vid vars framställning eller beredning använts annan tillsats än sådan som enligt be-

¹ Senaste lydelse av 108 § 1 och 3 mom., se SFS 1955:258.

(Gällande lydelse)

Beträffande *vitaminisering* av livsmedel gäller vad därom är särskilt stadgat.

99 §.

1 m o m. Hälsovårdsnämnd äger — — — rörelsens innehavare.

Är ej för underlåtenhet att ställa sig föreläggandet eller förbudet till efterrättelse *särskild påföljd bestämd i denna stadga eller annan allmän författning eller i föreskrift, som utfärdats med stöd av denna stadga*, äger nämnden i föreläggandet eller förbudet föreskriva vite för sådan underlåtenhet.

100 §.

Finner tullmyndighet, när livsmedel införes till riket, anledning antaga, att varan är av sådan beskaffenhet, att hälsovårdsnämnds ingripande är påkallat, skall tullmyndigheten genast underrätta hälsovårdsnämnden därom. Finner tullmyndigheten i sådant fall uppenbart, att varan bör omhändertagas av nämnden, skall tullmyndigheten kvarhålla varan i avvaktan på nämndens beslut i frågan.

(Föreslagen lydelse)

stämmeleserna i 1 mom. må förekomma i livsmedlet i fråga, får icke införas till riket för att saluhållas eller för att användas vid framställning eller beredning för avsalu av livsmedel.

3 m o m. Beträffande framställning och införsel av vitaminiserade livsmedel gäller vad därom är särskilt stadgat.

99 §.

För underlåtenhet att ställa sig nämnden meddelat föreläggande eller förbud till efterrättelse äger nämnden föreskriva vite.

100 §.

1 m o m. Finner tullmyndighet, när livsmedel införes till riket, anledning antaga, att varan är av sådan beskaffenhet, att hälsovårdsnämnds ingripande är påkallat, skall tullmyndigheten genast underrätta hälsovårdsnämnden därom. Finner tullmyndigheten i sådant fall uppenbart, att varan bör omhändertagas av nämnden, skall tullmyndigheten kvarhålla varan i avvaktan på nämndens beslut i frågan.

2 m o m. Den som till riket inför livsmedel för att saluhålla detta eller använda det vid framställning eller beredning för avsalu av livsmedel skall till tullmyndigheten avgiva

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

skriftlig förklaring, att varan icke innehåller annan tillsats än sådan som enligt bestämmelserna i 4 § 1 mom. må förekomma i livsmedlet ifråga. Kommerskollegium äger dock efter samråd med medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen och statens institut för folkhälsan meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att avgiva förklaring som nu sagts.

Livsmedel som ankommer till riket men enligt bestämmelserna i 4 § 2 mom. ej får införas må, om annat ej följer av vad i denna stadga eller eljest är föreskrivet, under tullkontroll utföras på de villkor och i den ordning tullstadgan föreskriver i fråga om returfortullning. Sker ej återutförelse inom föreskriven tid, tillfaller varan kronan.

108 §.

1 m o m. Med dagsböter straffes

1) den som framställer eller bereder livsmedel för avsalu eller servering i strid mot bestämmelserna i 3 eller 4 § eller 65 § 2 mom.;

2) föreståndare för yrkesmässig tillverkning av charkuterivaror, där-est av företaget saluhålles vara med sammansättning stridande mot bestämmelser meddelade i eller med stöd av 66 § samt han vid tillverkningen uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosatt honom enligt 3 mom. nämnda paragraf åvilande skyldighet;

108 §.

1 m o m. Med dagsböter straffes

1) den som framställer eller bereder livsmedel för avsalu eller servering i strid mot bestämmelserna i 3 §, 4 § 1 mom. eller 65 § 2 mom.;

2) den som till riket inför eller söker införa livsmedel i strid mot bestämmelserna i 4 § 2 mom.;

3) föreståndare för yrkesmässig tillverkning av charkuterivaror, där-est av företaget saluhålles vara med sammansättning stridande mot bestämmelser meddelade i eller med stöd av 66 § samt han vid tillverkningen uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosatt honom enligt 3 mom. nämnda paragraf åvilande skyldighet;

(Gällande lydelse)

3) den som saluhåller eller till annan överlämnar livsmedel i strid mot bestämmelserna i 7 eller 38 §, 48 § andra stycket, 65 § 3 mom. eller 70 §;

4) den som saluhåller livsmedel under benämning, som avses i 35 §, utan att angivna förutsättningar för benämningens användande föreligga;

5) den som bryter mot någon av bestämmelserna i 51 §, 58 § andra stycket, 64 § 1 mom. första stycket sista punkten samt 74 och 83 §§;

6) den som eljest saluhåller visst slag av livsmedel eller livsmedel med viss benämning i strid mot eller utan att iakttaga i denna stadga givna föreskrift för livsmedel av ifrågavarande slag eller för livsmedel, som saluhålles under ifrågavarande benämning.

Förutsättning för ansvar jämlikt någon av punkterna 3)–6) här ovan är, att vederbörande ägt eller bort äga kännedom om livsmedlets verkliga beskaffenhet.

3 m o m. Förseelse, som i 1 mom. 2) avses, må ej av allmän åklagare åtalas utan medgivande av statens jordbruksnämnd.

(Föreslagen lydelse)

4) den som saluhåller eller till annan överlämnar livsmedel i strid mot bestämmelserna i 7 eller 38 §, 48 § andra stycket, 65 § 3 mom. eller 70 §;

5) den som saluhåller livsmedel under benämning, som avses i 35 §, utan att angivna förutsättningar för benämningens användande föreligga;

6) den som bryter mot någon av bestämmelserna i 51 §, 58 § andra stycket, 64 § 1 mom. första stycket sista punkten samt 74 och 83 §§;

7) den som eljest saluhåller visst slag av livsmedel eller livsmedel med viss benämning i strid mot eller utan att iakttaga i denna stadga givna föreskrift för livsmedel av ifrågavarande slag eller för livsmedel, som saluhålles under ifrågavarande benämning.

Förutsättning för ansvar jämlikt någon av punkterna 2) eller 4)–7) här ovan är, att vederbörande ägt eller bort äga kännedom om livsmedlets verkliga beskaffenhet.

3 m o m. Förseelse, som i 1 mom. 3) avses, må ej av allmän åklagare åtalas utan medgivande av statens jordbruksnämnd.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1960.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 ja-
nuari 1960.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga om *ändringar i livsmedelsstadgan* samt anför därvid följande.

I skrivelse den 19 juni 1958 har medicinalstyrelsen hemställt om viss ändring i livsmedelsstadgans bestämmelser om tillsatser till livsmedel såvitt gäller importerade livsmedel.

Över medicinalstyrelsens skrivelse har efter remiss yttranden avgivits av statens institut för folkhälsan, generaltullstyrelsen, statens jordbruksnämnd, kommerskollegium, samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer, varudeklarationsnämnden, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund samt Sveriges lantbruksförbund. Vid remissvaren har fogats, av generaltullstyrelsen yttranden från tuldirektionerna i Stockholm, Göteborg och Malmö, av kommerskollegium yttranden från Sveriges kemiska industrikontor och från samtliga handelskamrar i riket samt av samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer yttranden från hälsovårdsnämnderna i Borås, Eskilstuna, Gävle, Göteborg, Hälsingborg, Linköping, Malmö, Norrköping, Stockholm, Uppsala, Västerås och Örebro.

Jag anhåller nu att få upptaga frågan om ändring i livsmedelsstadgan till närmare behandling.

Gällande bestämmelser

Svenska bestämmelser

Livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824) innehåller bl. a. vissa bestämmelser om hur livsmedel skall vara beskaffade för att få tillverkas och saluhållas här i riket. Beträffande livsmedel i allmänhet finnes sålunda i 4 § en föreskrift av innehåll, att såsom tillsatser vid framställning eller beredning för avsalu av livsmedel får användas — förutom vissa oskadliga essenser, kryddor samt animaliska och vegetabiliska produkter — endast

sådana varor och ämnen som efter prövning blivit godkända av vederbörlig myndighet. Begreppet tillsats har närmare definierats i 1 § 3 mom.

Godkännande av tillsats till livsmedel skall enligt 5 § meddelas av kommerskollegium, som även äger meddela bindande förklaring, huruvida vara i visst fall är att anse såsom tillsats till livsmedel. Kommerskollegium skall, enligt vad som vidare stadgas i paragrafen, upprätta och årligen offentliggöra förteckning å godkända tillsatser till livsmedel.

Saluhållande och försäljning av livsmedel som innehåller icke godkänd tillsats har icke generellt förbjudits i livsmedelsstadgan. I allmänhet kan ett ingripande mot grossist eller detaljhandlare, som säljer sådant livsmedel, ske endast om varan kan antagas vara skadlig att förtära eller eljest otjänlig till människoföda (7 § 1 mom.). Dock må nämnas, att livsmedelsstadgan beträffande mjölk, smör och vissa andra varor innehåller särskilda bestämmelser, som för dessa livsmedel innefattar en strängare reglering än som följer av 7 § 1 mom.

Den lokala livsmedelskontrollen åvilar enligt 88 § inom varje hälsovårdsområde vederbörande hälsovårdsnämnd. Enligt 92 § är hälsovårdsnämnd behörig att taga prov för undersökning av livsmedel, som är avsett till försäljning eller servering, vare sig anledning till anmärkning mot varan förekommit eller ej. I avvaktan på utgången av sådan undersökning kan nämnden med stöd av 93 § förbjuda saluhållande av varan, om den kan mistänkas vara skadlig eller otjänlig till människoföda. 94 § utrustar hälsovårdsnämnd med befogenhet att i vissa fall omhändertaga och oskadliggöra livsmedel som enligt stadgan icke får saluhållas. I 99 § har upptagits en generell bestämmelse om tvångsmedel som står hälsovårdsnämnd till buds gentemot den som icke iakttagit livsmedelsstadgans bestämmelser. Hälsovårdsnämnd får sålunda utfärda föreläggande och förbud — i vissa fall i förening med vite — för efterlevnaden av stadgan eller av föreskrift som utfärdats med stöd av denna, och stundom kan hälsovårdsnämnd även låta verkställa åtgärd på annans bekostnad.

108 § 1 mom. innehåller bestämmelser om straffansvar bl. a. för den som framställer eller bereder livsmedel för avsalu i strid mot bestämmelserna i 4 § och för den som saluhåller livsmedel i strid mot bestämmelserna i 7 §. Förutsättning för ansvar är i det sistnämnda fallet, att vederbörande ägt eller bort äga kännedom om livsmedlets verkliga beskaffenhet. Straffet är i båda fallen dagsböter. Enligt 108 § 2 mom. äger domstol, när någon fälles till ansvar för överträdelse som avses i 1 mom., förklara, att det varuparti som överträdelsen gäller skall förklaras förverkat. Kan egendom som sålunda skolat förverkas ej tillrättaskaffas, skall domstolen förplikta den tilltalade att utgiva dess värde.

Livsmedelsstadgan upptager icke några bestämmelser som syftar till att åstadkomma en allmän kontroll av beskaffenheten av importerade livsmedel. Åtskilliga bestämmelser i stadgan, särskilt sådana som reglerar hur

livsmedel skall vara beskaffat för att få saluhållas här i riket, torde dock indirekt återverka på importen på det sättet, att importörerna i eget intresse nödgas vidtaga erforderliga kontrollåtgärder. Såsom förut nämnts förbjuder stadgan emellertid icke själva saluhållandet av livsmedel med icke godkänd tillsats, och ej heller har import av sådant livsmedel uttryckligen förbjudits. Beträffande tullmyndigheternas granskning av livsmedel, som införas till riket, har i 100 § endast föreskrivits, att tullmyndighet, som finner anledning antaga att livsmedel är av sådan beskaffenhet att hälsovårdsnämnds ingripande är påkallat, genast skall underrätta nämnden därom. Finner tullmyndigheten uppenbart, att varan bör omhändertagas av nämnden, skall varan kvarhållas hos tullen i avvaktan på nämndens beslut i frågan.

Utländsk livsmedelslagstiftning

Beträffande det aktuella läget på livsmedelslagstiftningens område föreligger vissa uppgifter från våra nordiska grannländer samt från Storbritannien och Västtyskland. Av uppgifterna framgår, att icke i något av dessa länder mindre stränga regler gäller för importerade än för inhemska livsmedel.

Vad beträffar tillsatser till livsmedel bygger man i nu ifrågavarande länder antingen rent allmänt eller också beträffande vissa typer av tillsatser eller beträffande tillsatser till livsmedel av vissa slag på den i Sverige gällande principen, att i livsmedel endast får förekomma tillsatser som är uttryckligen tillåtna i lagstiftningen eller som blivit godkända i viss ordning. Godkända tillsatser till livsmedel brukar upptagas på en särskild förteckning eller lista.

I *dansk* livsmedelslagstiftning följer man åtminstone beträffande färgämnen systemet med en lista över tillåtna tillsatser. Om ett livsmedel med otillåten färgtillsats kommit in i landet anmodas importören att visa att tillsatsen är ofarlig. Lyckas han icke härmed utgår man från att tillsatsen är skadlig och varan kan beslagtagas.

Med stöd av en lag om kontroll av lantbruksvaror har i *Norge* utfärdats en särskild författning beträffande vegetabiliska konserver. Denna författning innehåller utförliga bestämmelser om vilka tillsatser som får förekomma i dylika konserver. Ytterligare kan nämnas att tullmyndigheterna enligt särskilda lagbestämmelser vid import av livsmedel kan avfordra varuägaren eller varumottagaren ett skriftligt intyg, utfärdat av tillverkaren eller avsändaren, angående förhållanden av betydelse för kontrollen av varan.

Den *finska* livsmedelslagen förutsätter att närmare bestämmelser om hur livsmedel skall vara beskaffat för att få saluhållas meddelas i administrativ författning. I en med stöd av lagen utfärdad livsmedelsförordning förbjödes bl. a. användningen av andra konserveringsmedel än

sådana som i särskild ordning godkänts. En särskild förordning om livsmedelsfärger innehåller likartade bestämmelser i fråga om färgämnen såsom tillsatser till livsmedel.

I *Storbritannien* regleras användningen i livsmedelstillverkningen av både färgämnen och konserveringsmedel genom offentliga förteckningar över tillåtna tillsatser. Hälsovårdsmyndigheterna har utrustats med vittgående befogenheter att kontrollera både importerade och inhemska livsmedel.

Den i *Västtyskland* gällande livsmedelslagen innehåller åtskilliga för handeln och produktionen mycket stränga bestämmelser. Beträffande tillsatser är lagen genomgående restriktiv och i princip får endast tillsats som uttryckligen är tillåten enligt lagen eller enligt författning som utfärdats med stöd av denna förekomma i livsmedel. Särskilda författningar har utfärdats rörande bland annat tillåtna färgämnen och konserveringsmedel.

Ytterligare kan från det internationella arbetet på livsmedelskontrollens område nämnas, att en av *Food and Agriculture Organisation (FAO)* och *World Health Organisation (WHO)* gemensamt tillsatt expertkommitté år 1957 avgivit ett utlåtande, vari rekommenderas, att den legala kontrollen rörande livsmedelstillsatser grundas på principen om en lista över tillåtna tillsatser. En sådan ordning anses effektivt förhindra att nya och okända tillsatser användes i livsmedelsproduktionen, innan det föreligger material för ett tillförlitligt bedömande av dem från hälsovårdssynpunkt. Den alternativa ordningen med en lista över förbjudna tillsatser har däremot enligt kommittén den svagheten, att en skadlig tillsats kan användas under många år, innan tillräckliga bevis samlats för att den skall kunna placeras på förbudslistan. Emellertid är det, när det av kommittén rekommenderade tillvägagångssättet användes, av hänsyn till handels- och produktionsintressen nödvändigt att särskilda åtgärder vidtages för att vederbörliga tillstånd för invändningsfria tillsatser skall kunna ges med ett minimum av dröjsmål.

Medicinalstyrelsens skrivelse

Medicinalstyrelsen erinrar i sin skrivelse om att det för närvarande är möjligt att med stöd av förbudet i 7 § livsmedelsstadgan mot saluhållande av skadliga och otjänliga livsmedel bereda allmänheten skydd mot livsmedel som innehåller klart farliga tillsatser. Emellertid kan det förekomma och förekommer också enligt styrelsens erfarenhet, att livsmedel innehåller tillsats, som på mer eller mindre starka grunder misstänkes göra livsmedlet skadligt, även om tillsatsens hälsofarlighet icke är tillräckligt ådagalagd för att ett ingripande enligt 7 § skall kunna ske. Sålunda innehåller vissa varor färgämnen, som misstänkes kunna framkalla cancer. Styrelsen anser det vara av vikt att allmänheten skyddas mot dylika livsmedel. Beträffande livsmedel som är tillverkade inom landet är det sört här för genom det i

4 § livsmedelsstadgan föreskrivna förfarandet med officiellt förhandsgodkännande av tillsatser. Däremot finns icke något uttryckligt förbud att importera eller sälja utomlands tillverkade livsmedel, vilka innehåller tillsatser som icke är godkända i vårt land. Styrelsen har i vissa fall erfarit, att det icke heller varit möjligt att förmå importörer att frivilligt iakttaga de regler om tillsatser som gäller för svenska livsmedel. Denna ordning är givetvis från medicinsk synpunkt otillfredsställande.

Styrelsen finner det icke kunna antagas ha varit lagstiftarens avsikt, att livsmedelsstadgans bestämmelser om tillsatser till livsmedel skulle få giltighet endast beträffande varor av inhemsk tillverkning. Det finns nämligen enligt styrelsens mening icke någon anledning att på detta sätt gynna den utländska produktionen framför den svenska. De ämnen som i vårt land är godkända såsom tillsatser förtecknas och offentliggöres årligen av kommerskollegium, och det möter därför icke några svårigheter för utländska tillverkare, som inriktar sig på export av livsmedel till Sverige, att få reda på vad de i förevarande hänseende har att iakttaga vid tillverkningen. Dessutom pågår under svensk medverkan ett internationellt arbete på att i skilda länders lagstiftning skapa så likartade regler på detta område som möjligt. Beträffande användningen av färgämnen såsom tillsatser till livsmedel förekommer sedan länge ett givande samarbete långt utöver de nordiska ländernas gränser. Även dessa internationella strävanden bör givetvis vara ägnade att minska svårigheterna för den utländska industrin att anpassa sig efter svensk lagstiftning.

Medicinalstyrelsen föreslår på anförda skäl, att livsmedelsstadgan ändras så, att allmänheten kan skyddas mot olämpliga tillsatser, när sådana förekommer i importerade livsmedel, i samma utsträckning som när dylika tillsatser påträffas i inhemska livsmedel. Detta syfte kan enligt styrelsens mening vinnas på olika sätt. 4 § i stadgan kan kompletteras med en föreskrift av innebörd, att till riket ej må för saluhållande införas livsmedel, vid vars framställning eller beredning såsom tillsats använts annan vara eller annat ämne än som vederbörligen godkänts, varjämte, om denna väg väljes, i 108 § 1 mom. bör stadgas straff för den som till riket för avsalu inför livsmedel i strid mot bestämmelserna i 4 §. Ett annat sätt är, att uppräkningsen i 7 § 2 mom. av varor, som icke får saluhållas, vare sig de är otjänliga eller ej, utökas med livsmedel innehållande icke godkänd tillsats. Överträdelse av detta förbud blir då automatiskt straffbar enligt 108 § 1 mom. under förutsättning att vederbörande ägt eller bort äga kännedom om livsmedlets verkliga beskaffenhet. Från styrelsens synpunkt är båda dessa alternativ godtagbara.

För att belysa det praktiska behovet av en författningsändring har medicinalstyrelsen till sin skrivelse bilagt en den 27 maj 1958 dagtecknad skrivelse till styrelsen från Kvarnindustriföreningen. Kvarnindustriföreningen anför bl. a., att föreningen erfarit att vissa svenska tillverkare av s. k.

kakmix under senare tid importerat mjöl, som enligt importörernas uppgift vore särskilt lämpligt för denna tillverkning. Undersökning vid statens institut för folkhälsan av prov som tagits av detta importmjöl har visat att två av tre typer av det undersökta mjölet haft hög halt av organiskt bundet klor, vilket tyder på klorering. Klor är icke en godkänd tillsats till spannmålsprodukter. Föreningen påpekar, att om livsmedelsstadgan icke medger ett inskridande mot ifrågavarande import detta betyder, att import får ske av en spannmålsprodukt, som icke får tillverkas inom landet. En sådan reglering anser föreningen vara högst otillfredsställande icke endast från kvarnindustrins utan även från allmän synpunkt, eftersom det innebär att bedömningen från hälsosynpunkt av importerade varor och i landet framställda varor icke sker efter samma grunder. Föreningen hemställer avslutningsvis i sin skrivelse om åtgärder från medicinalstyrelsens sida i syfte att åvägabrunga en likartad behandling av importerade och inhemska spannmålsprodukter.

Slutligen må här nämnas, att hälsovårdsnämnder på olika håll i landet gjort medicinalstyrelsen uppmärksam på förekomsten i importerade söt-saker, bl. a. i s. k. bildklubbor, av färgämne som kommerskollegium icke godkänt såsom tillsats.

Remissyttrandena

Vad medicinalstyrelsen anfört om behovet från hälsovårdssynpunkt av att underkasta importerade livsmedel en kontroll liknande den som förekommer beträffande inhemska livsmedel godtages allmänt i remissyttrandena. *Statens institut för folkhälsan* har liksom medicinalstyrelsen vid upprepade tillfällen förmärkt olägenheter av den nuvarande ordningen, enligt vilken ingripande mot utländskt livsmedel kan ske först om detta konstateras vara hälsofarligt. Det kan, enligt vad institutet framhåller, förflyta lång tid från det ett olämpligt livsmedel kommit i handeln till dess varans skadlighet kunnat konstateras genom undersökningar.

I åtskilliga remissyttranden understrykes det otillfredsställande i att gällande författningsbestämmelser på nu ifrågavarande område gynnar utländsk industri i konkurrensen med svensk. *Statens jordbruksnämnd* erinrar i detta sammanhang om att utvecklingen under de senaste åren gått därhän, att kemiska preparat i allt större omfattning kommer till användning vid livsmedelstillverkningen, bl. a. för att påskynda eller förbilliga beredningsprocesserna, för att förbättra den ursprungliga produktens utseende eller för att förlänga dess hållbarhet. Från produktionsteknisk och drifts-ekonomisk synpunkt innebär det enligt nämndens uppfattning en alltmer uttalad nackdel för de svenska tillverkarna att import tillåtes av livsmedel, som innehåller tillsatser vilka dessa själva icke får använda i sin tillverkning av livsmedel.

Flera remissinstanser uppehåller sig vid frågan i vad mån en ändring i livsmedelslagstiftningen kan tänkas komma att vålla svårigheter för importörerna. *Kommerskollegium* omtalar, att vissa farhågor yppats från handeldns sida för svårigheter till följd av att svenska bestämmelser om tillsatser till livsmedel icke skulle bli kända utomlands. Dessutom skulle enligt kollegiets sagesmän kunnat befaras, att importen i många fall fördröjdes genom analysering av tagna prov från livsmedel. Kollegiet anser emellertid för egen del dessa invändningar obefogade och anför härom bl. a. följande:

Självfallet kommer importörernas ansvar att öka och även deras arbetsuppgifter i vad gäller samarbetet med de utländska tillverkarna att bli mera omfattande. Svårighet att följa ändringar beträffande tillåtna tillsatser synes emellertid icke behöva uppstå, då kollegium varje år offentliggör en förteckning över dessa och samtidigt i särskild bilaga meddelar vidtagna ändringar. Kännedom om gällande interna importbestämmelser i andra länder torde för övrigt allmänt betraktas som en oundgänglig och självklar förutsättning för exporthandeln. Därjämte må framhållas att det utan omgång är möjligt att från kollegium erhålla ett snabbt godkännande på en tillsats som — ehuru icke upptagen i den svenska förteckningen — är oskadlig. Tillsatser vars verkningar icke äro helt kända måste självfallet i vanlig ordning underkastas de undersökningar, som anses erforderliga.

Liknande synpunkter på frågan om den inverkan en reglering av utländska livsmedels beskaffenhet kan få på handeln uttalas av *Sveriges lantbruksförbund*, som anser, att erfarenheterna från svensk livsmedellexport visar att det icke är förenat med några större praktiska svårigheter för en exportör att hålla sig underrättad om och anpassa sina tillverkningsmetoder efter en utländsk livsmedelslagstiftning.

Den av medicinalstyrelsen föreslagna ändringen i livsmedelslagstiftningen har i allmänhet ansetts böra genomföras utan dröjsmål. Endast en remissinstans, *statens jordbruksnämnd*, har funnit, att författningsändringen bör anstå i avbidan på att frågan närmare utredes.

Beträffande frågan om vilket av medicinalstyrelsens båda alternativ till ändring i livsmedelsstadgan som är att föredraga råder delade meningar bland remissinstanserna. Några remissinstanser — bland dem *statens institut för folkhälsan* och *Sveriges industriförbund* — har icke tagit bestämd ställning. Flertalet, däribland *kommerskollegium*, *Stockholms handelskammare* och *Skånes handelskammare*, *samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer*, *Sveriges köpmannaförbund*, *Sveriges grossistförbund* och *Sveriges lantbruksförbund*, förordar dock att författningsändringen begränsas till att avse ett importförbud för livsmedel med icke godkända tillsatser. Ett skäl härför anses tämligen allmänt vara, att uppställandet av ett straffsanktionerat förbud mot saluhållande av livsmedel av ifrågavarande slag skulle innebära en onödigt långtgående kriminalisering. Syftet att nå likställighet i behandlingen av importerade och svensk-tillverkade livsmedel säges kunna nås redan genom ett importförbud. Där-

till anses att en grossist eller en detaljhandlare som återförsäljer importerade livsmedel icke har tillräckliga möjligheter att förvissa sig om livsmedlens sammansättning och beskaffenhet och att ett straffansvar för sådan rörelseidkare därför är obilligt.

Representativt för den nu berörda uppfattningen är följande yttrande av *Skånes handelskammare*.

För att nå en likartad behandling av svenska och inhemska livsmedel är det ej nödvändigt att utsträcka ansvaret även till dem, som blott saluhåller en vara. I gällande rätt finnes det nämligen ingen straffbestämmelse för den som saluhåller en vara, vilken framställts utan iakttagande av livsmedelsstadgans tillsatsbestämmelser; ansvaret för att tillsatsbestämmelserna iakttagas åvilar blott tillverkaren. Utsträckningen av ansvaret — — — innebär enligt handelskammarens mening en onödigt långtgående kriminalisering, låt vara att den med den utformning straffbestämmelsen i 108 § 1 mom. 3) har troligen inte skulle få någon större praktisk betydelse. Handelskammaren förordar därför att man begränsar sig till att för importerade livsmedel ålägga importören ett ansvar liknande det, vilket i fråga om inhemska livsmedel åvilar tillverkaren. Emellertid anser handelskammaren att man icke rimligen bör ålägga importören ett strikt ansvar. Hänsyn bör tagas till att en importör inte har samma möjligheter som en tillverkare att kontrollera vilka olika tillsatser som använts vid framställningen av ett livsmedel. Ansvaret för honom bör med hänsyn härtill inträda endast om han ägt eller bort äga kännedom om livsmedlets verkliga beskaffenhet.

Några av de remissinstanser som förordar importförbud har även ansett, att denna utväg ger de bästa möjligheterna till en rationell, centraliserad kontroll. *Sveriges lantbruksförbund* framhåller, att kontrollverksamheten icke behöver bli alltför omfattande, eftersom utvecklingen inom den internationella handeln med livsmedel går i riktning mot märkesvaror med standardiserade tillverkningsmetoder. *Kommerskollegium* tar upp tanken att införa deklarationsskyldighet vid import av livsmedel. En föreskrift av innebörd att vid import skall företas en uttömmande varudeklaration vill kollegiet emellertid ej tillstyrka, enär det skulle innebära bl. a. att utländska tillverkare genom deklarationsskyldighet tvingades följa bestämmelser som icke gällde för svenska tillverkare.

Den andra av medicinalstyrelsen anvisade utvägen, att införa allmänt förbud mot saluhållande av livsmedel med icke godkänd tillsats, anses av *generaltullstyrelsen* samt *tulldirektionerna i Malmö och Göteborg* vara att föredraga framför ett importförbud beträffande dylika livsmedel. I samma riktning uttalar sig även fyra av de hörda hälsovårdsnämnderna samt två av rikets handelskamrar. I remissyttrandena har — i den mån yttrandena försetts med närmare motivering — i allmänhet såsom skäl mot ett importförbud särskilt framhållits de praktiska svårigheterna att i samband med livsmedlens utlämnande från tullen anordna en effektiv kontroll av förbudets efterlevnad ävensom de olägenheter en tullkontroll skulle kunna vålla importörerna. *Tulldirektionen i Malmö* har i sitt yttrande åberopat

en vid direktionens laboratorium upprättad promemoria, vari anföres bl. a. följande.

Enligt det första ändringsförslaget skulle 4 § i stadgan kompletteras med föreskrift av innebörd, att till riket ej må för saluhållande införas livsmedel, vid vars framställning eller beredning använts såsom tillsats annan vara eller annat ämne än som vederbörligen godkänts.

Detta förslag skulle medföra, att tullmyndigheten i införselorten i första hand måste kontrollera, att importerade livsmedel uppfylla stadgade krav beträffande tillsatser, innan utlämning får ske. Då tillsatsämnen, vilka ha till uppgift att påverka livsmedlets färg, smak, konsistens, hållbarhet eller liknande egenskaper, förekomma i ringa mängd, är en analytisk bestämning av desamma, som ofta måste utföras kvantitativt, ytterst tidsödande och kräver resurser ifråga om personal och utrustning, varöver härvarande laboratorium ej förfogar. Prov måste därför i många fall insändas till Statens Institut för Folkhälsan, vilket alltid måste ske från tullplatser, som ej har tillgång till laboratorier. Härtill kommer att tullverkets lokaler ej äro lämpade för längre tids lagring av livsmedel, varför dröjsmål med utlämnande av varor av så ömtålig karaktär, vilket måste bli en följd av ovan nämnda kontrollundersökning, antingen den sker vid Institutet för Folkhälsan eller vid laboratorium i införselorten, skulle medföra risker och olägenheter för såväl tullverket som importören. Laboratoriet anser därför, att genomförandet av ovan nämnda ändringsförslag skulle orsaka alltför stora svårigheter för såväl de lokala tullmyndigheterna, på vilka ansvaret för kontrollen komme att vila, som importörerna, för vilka dröjsmål av ovan nämnd art måste bli synnerligen betungande.

Det andra ändringsförslaget hänför sig till 7 § 2 mom. i livsmedelsstadgan och skulle innebära förbud mot saluhållning av livsmedel innehållande icke godkänd tillsats.

Denna ändring kommer icke att beröra själva importen, utan ansvaret för livsmedlets sammansättning och beskaffenhet kommer att åvila vederbörande säljare. För att underlätta kontrollen under sådana förhållanden kunde i livsmedelsstadgan förslagsvis inrymmas bestämmelser om att alla importerade livsmedel skola åtföljas av tillverkarens deklaration över i livsmedlet ingående beståndsdelar och tillsatser. Riktigheten av dessa deklarationer kunde tid efter annan kontrolleras av hälsovårdsmyndigheterna i samarbete med Institutet för Folkhälsan, i likhet med vad som för närvarande sker beträffande åtskilliga livsmedel. Granskning av deklarationer skulle även i samband med tulltaxeringen kunna verkställas av vederbörande tulltaxeringstjänsteman, som vid deklaration av icke godkänt ämne underrättar de lokala hälsovårdsmyndigheterna ävensom gör importören uppmärksam på förhållandet. Ett önskemål är att även sådana tillsatsämnen, som av en eller annan anledning icke godkänts av Kommerskollegium, förtecknades och delgavos tullmyndigheterna eller offentliggjordes som bilaga till livsmedelsstadgan.

Departementschefen

Med tillkomsten av 1951 års livsmedelsstadga infördes en förhandskontroll av tillsatser till livsmedel. Förbud stadgades — med vissa undantag — att vid livsmedellstillverkning använda annan tillsats än sådan som godkänts av kommerskollegium. Under förarbetena till livsmedelsstadgan diskuterades även tanken på förbud mot saluhållande av livsmedel med icke godkänd tillsats. Saluförbud ansågs emellertid icke böra tillgripas beträffande andra varor än sådana som vore skadliga att förtära eller otjänliga till människoföda.

Syftet med berörda bestämmelser om förhandskontroll är huvudsakligen att skydda allmänheten mot livsmedel innehållande tillsatser, som kan tänkas vara hälsofarliga men vilkas verkningar i medicinskt hänseende är otillräckligt utforskade. Från flera håll har nu påpekats, att det i handeln förekommer livsmedel som innehåller icke godkända tillsatser och att dessa tillsatser i vissa fall misstänkes vara skadliga utan att detta dock med någon större grad av tillförlitlighet kan påvisas. Då det här rör sig om importerade varor, har livsmedelsstadgans bestämmelser om användning av tillsatser vid tillverkningen av livsmedel icke ansetts tillämpliga, och icke heller har ingripanden till skydd för konsumenterna ansetts kunna ske i behövlig omfattning med stöd av livsmedelsstadgans bestämmelser om förbud mot saluhållande av skadliga eller otjänliga livsmedel. Försök att förmå importörer att frivilligt avstå från import och försäljning av varor med icke godkända tillsatser har icke alltid lett till önskat resultat.

Under åberopande av bl. a. nu anförda förhållanden har medicinalstyrelsen hemställt om sådan ändring av livsmedelsstadgan, att allmänheten kan skyddas mot olämpliga tillsatser även i importerade livsmedel. Remissinstanserna har allmänt uttalat sig för att en sådan ändring kommer till stånd.

För egen del anser jag det otillfredsställande, att samma möjligheter icke föreligger att ingripa mot olämpliga tillsatser i utländska som i svenska livsmedel. En ändring i detta förhållande är angelägen i första hand från hälsovårdssynpunkt men även av den anledningen, att, om den nuvarande ordningen bibehålles, utländsk livsmedelsindustri med export på Sverige får en sakligt omotiverad fördel i konkurrensen med svensk industri.

Såsom medicinalstyrelsen framhållit i sin skrivelse kan det angivna syftet nås på olika sätt. Det första av de alternativ styrelsen tagit upp går ut på en komplettering av bestämmelserna i 4 § livsmedelsstadgan med ett förbud mot införsel av livsmedel som innehåller tillsats som icke får förekomma i inhemskt livsmedel. Det andra alternativet är, att i 7 § införes ett förbud mot saluhållande av livsmedel — både importerade och inhemska — med

tillsats som icke är tillåten enligt 4 §. I det sista fallet skulle tydligen straff kunna drabba icke blott den som importerar eller tillverkar livsmedel av otillåten beskaffenhet utan även grossist eller detaljhandlare som saluför sådant livsmedel.

Vid all lagstiftning på livsmedelskontrollens område bör enligt min uppfattning tillses, att erforderliga regleringar av produktion och handel icke genomföres på sådant sätt, att varuutbytet onödigtvis försvåras eller störes. Från denna synpunkt synes alternativet med importreglering vara att föredraga. Gentemot alternativet med ett allmänt saluförbud mot livsmedel med icke godkänd tillsats kan nämligen med fog invändas, att det innebär en utvidgning av livsmedelsregleringen utöver vad som i och för sig är nödvändigt för att få importerade livsmedel under samma kontroll som nu gäller för inhemska.

Otvivelaktigt måste en importreglering komma att i någon mån tynga handeln med livsmedel. Såsom kommerskollegium påpekat i sitt remissvar är det emellertid tämligen givet att en exportör måste hålla sig underrättad om och anpassa sin tillverkning efter importbestämmelserna i andra länder, och för den svenske importören kan det icke möta några större svårigheter att ge exportören besked om vilka varor och ämnen som finns upptagna i kommerskollegiets förteckning över godkända tillsatser. Självfallet bör tillses, att den svenska regleringen i fråga om tillåtna tillsatser i livsmedel icke utan vägande skäl medför hinder mot införsel i Sverige av livsmedel som får saluhållas i andra länder med jämförlig livsmedelsstandard. Innebörden av en reglering av det slag som här diskuteras är att importen i princip underkastas samma bestämmelser som den inhemska tillverkningen. Liknande bestämmelser finns i övriga nordiska länder och i andra europeiska länder med vilka Sverige har ett omfattande varuutbyte. Med hänsyn härtill och då kommerskollegium, enligt vad kollegiet upplyst, har möjlighet att snabbt taga ställning till fråga om godkännande av tillsats, som tidigare icke upptagits i den svenska listan över tillåtna tillsatser, synes regleringen inte behöva medföra något nämnvärt hinder för den ordinära importhandeln med livsmedel. Är med hänsyn till livsmedlets beskaffenhet särskild skyndsamhet av nöden, synes även provisoriskt godkännande avseende enbart det aktuella varupartiet kunna komma i fråga.

Skall man välja vägen över en importreglering måste man emellertid enligt min mening nöja sig med en förenklad kontroll från tullmyndigheternas sida. I allmänhet torde det vara tillräckligt med att importören till tullmyndigheten avger en skriftlig förklaring att varan i fråga icke innehåller annan tillsats än sådan som är tillåten enligt gällande svenska bestämmelser. För att kontrollen icke skall komma att omfatta varuslag i vilka tillsatser över huvud taget icke brukar förekomma, bör undantag kunna göras från skyldigheten att avgiva skriftlig förklaring. Undantag bör även

eljest kunna göras för sådan import, beträffande vilken tillräckliga garantier kan anses föreligga att de svenska villkoren kommer att vara uppfyllda. Det bör lämpligen ankomma på kommerskollegium att efter samråd med andra myndigheter med sakkunskap på området — medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen och statens institut för folkhälsan — avgöra vilka undantag som sålunda kan vara motiverade. Med den här förordade lösningen blir kontrollen från tullens sida enkel, och i förening med stickprovundersökningar i lämplig omfattning bör förfarandet kunna ge tillräcklig trygghet.

Det skydd för konsumenterna mot olämpliga importerade livsmedel, som enligt vad förut sagts är behövt, bör enligt min mening således anordnas på det sättet, att i 4 § införes en bestämmelse med förbud mot införsel av livsmedel innehållande tillsats som icke får förekomma i inom landet tillverkat livsmedel. Skyldigheten för importör att vid importen avgiva förklaring om varans beskaffenhet kan lämpligen inskrivas i 100 §, som behandlar tullmyndigheternas uppgifter i samband med livsmedelskontrollen. Sistnämnda författningsrum bör även kompletteras med föreskrift om hur det skall förfaras med livsmedel som anländer till svensk tullstation men som enligt nu föreslagna regler icke får införas till riket. Ytterligare bör importförbudet straffsanktioneras genom ett tillägg till 108 § 1 mom. om ansvar för den som inför eller söker införa livsmedel i strid med bestämmelserna i 4 §. Straffet bör här liksom vid användandet av otillåten tillsats vid livsmedelstillverkning vara dagsböter. Till skillnad från vad som gäller vid sistnämnda slag av överträdelse bör däremot straff kunna ådömas endast om vederbörande ägt eller bort äga kännedom om att livsmedlet innehöll otillåten tillsats.

Samtidigt med nu föreslagna författningsändringar bör även göras en jämkning i 99 § livsmedelsstadgan. Den rätt som där stadgas för hälsovårdsnämnd att förbinda ett föreläggande eller förbud med vite är begränsad till sådana fall då särskild påföljd ej är bestämd för underlåtenhet att ställa sig föreläggandet eller förbudet till efterrättelse. Skäl kan emellertid stundom föreligga att föreskriva vite för att framtvinga iakttagandet av en bestämmelse, som redan är straffsanktionerad. Denna möjlighet är av betydelse för att man skall komma till rätta med fortsatt tredska efter utdömande av straff, antingen då ytterligare straff ej kan ådömas eller då ett kanske relativt ringa förnyat bötesstraff icke kan förväntas förmå vederbörande att vidtaga viss åtgärd. I nyare författningar har därför ej sällan den berörda begränsningen i myndighets rätt att förelägga vite borttagits. Detta gäller bl. a. 1958 års hälsovårdsstadga. Livsmedelsstadgans bestämmelser i ämnet bör uppenbarligen anpassas till vad som gäller enligt den nya hälsovårdsstadgan, eftersom det även enligt livsmedelsstadgan ankommer på hälsovårdsnämnd att förelägga vite.

I enlighet med vad jag nu anfört har inom inrikesdepartementet upprät-

tats förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824). Över förslaget torde riksdagens yttrande böra inhämtas.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition inhämta riksdagens yttrande över härvid fogat förslag till *kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824)*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C.-G. Hesser